

нках тіла: у хребті, вилицях, спині, сонячному сплетенні, печінці, шлунку тощо. Ці відчуття супроводжують певні почуття, що пов'язані з подіями минулого й тодішніми реакціями на них людини.

Усвідомивши наявність певних відчуттів і пов'язаних з ними почуттів, людина може дозволити їм вільно розвиватися, не намагаючись їх відігнати або витиснути в несвідоме. Для такого усвідомлення корисними є запитання: "Коли я вперше відчув такі почуття?", "Що тоді відбулося?", "Хто міг їх викликати зараз в мені?" тощо.

Якщо отримана через усвідомлення інформація є дуже хворобливою для сприйняття розумом або тілом, виникає опір і відкидання відчуттів, почуттів, суджень.

Л. Терлецкая, канд. психол. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ТЕРАПИЯ ДВИЖЕНИЕМ В РАБОТЕ ПРАКТИКУЮЩЕГО ПСИХОЛОГА КАК СРЕДСТВО СТАНОВЛЕНИЯ СОЦИАЛИЗАЦИИ СОЗНАНИЯ ЛИЧНОСТИ

Проанализированы подходы различных школ телесной психологии к процессу терапии движением как основы самопознания на пути к становлению личности.

Ключевые слова: социализация, телесность, терапия движением.

L. Terletska, PhD in Psychology, lecturer
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

MOVEMENT THERAPY AS THE METHOD OF SOCIALIZATION FORMATION OF PERSONALITY CONSCIOUSNESS IN THE WORK OF PRACTICING PSYCHOLOGIST

There have been analysis the approaches of different bodily psychology schools as for the process of therapeutic of motion what basis of self-knowledge as way to personality formation.

Key words: socialization, corporality, movement therapy.

УДК 159.944; 159.98

Т. Хенкіна
Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків

ПСИХОДІАГНОСТИКА ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АБІТУРІЄНТІВ ВНЗ МВС ТА ФАКТОРИ УСПІШНОСТІ ОСВІТНЬОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Психологічна діагностика готовності до навчально-професійної діяльності абітурієнтів ВНЗ МВС має наукове та прикладне значення і вирішується методами і засобами багатьох галузей психології. Проблема успішності освітньої соціалізації – поєднання психологічних характеристик особистості та соціальної складової.

Ключові слова: навчально-професійна діяльність, освітня соціалізація, психодіагностика.

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням ролі наукових досліджень, які вирішують проблеми та завдання діалектично об'єднуючи методично-емпіричні напрями, що потребують вирішення методами та засобами багатьох наук. Проблеми, що постають перед науковцями, мають як наукове, так і прикладне значення та потребують для вирішення методичне забезпечення декількох галузей психологічної науки дотичних до цього процесу.

Найбільш повну і об'єктивну характеристику освітньої соціалізації можна отримати лише в результаті міждисциплінарного дослідження цього процесу. Привертає увагу коротке визначення: освітня соціалізація є набуттям специфічно-рольового знання. Інтегративне розширення освітнього простору орієнтують вищу школу не тільки на підготовку професіонала, але й висувають в якості найважливішої задачі збагачення сфери освоюваних індивідом соціальних ролей, навчають і орієнтують в оволодінні базовими соціальними здібностями і уміннями та підвищують значимість соціальної складової.

Підвищення суспільних вимог до професіоналізму особистості працівника органів внутрішніх справ потребує особливої уваги в питаннях психологічної надійності та готовності персоналу до кваліфікованих дій із забезпечення правопорядку. Робота з персоналом є одним з основних напрямків роботи в ОВС. Необхідність науково-методичного обґрунтування та недостатня розробленість теми поряд з багаточисельними розробками в даній галузі обґрунтовують актуальність дослідження психологічної

Якщо ж інформацію може бути успішно пророблено, прийнято особистістю, виникає відчуття інсайту, ідентифікації, прийняття й навіть катарсису, який доказує ефективність роботи практикуючого психолога з клієнтом.

Список використаних джерел

1. Лоуэн А. Терапия, которая использует язык тела / А. Лоуэн. – СПб., 2000. – 271 с.
2. Первин Л. Психология личности: Теория и исследования / Л. Первин, О. Джон / Под ред. В. С. Магуна. – М.: Аспект Пресс, 2001. – 607 с.
3. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б. Д. Карвасарского. – СПб.: Питер Ком, 1998. – 752 с.
4. Руководство по телесно-ориентированной терапии. – СПб., 2000. – 247 с.

Надійшла до редколегії

діагностики готовності до навчально-професійної діяльності на прикладі абітурієнтів ВНЗ МВС, що проводилось на етапі медико-психологічної експертизи в Центрі ПД та ППВ ГУ МВС України в м. Києві.

Методологічні засади дослідження ґрунтуються на: теорії єдності психіки та діяльності (С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв); розробок створеної С. Д. Максименком наукової школі генетичної психології та концепції системогенезу професійної діяльності В. Д. Шадрикова; структури особистості (Б. Г. Ананьєв, К. К. Платонов); індивідуально-типологічних особливостей (Б. М. Теплов, В. С. Мерлін, В. Д. Небиліцин, Л. М. Собчик); психологічної діагностики (Л. Ф. Бурлачук, К. М. Гуревич); абітурієнтів ВНЗ МВС (В. І. Барко, С. І. Яковенко).

Головним джерелом розвитку особистості, згідно з теорією єдності психіки та діяльності (С. Л. Рубінштейн, О. М. Леонтьєв), є діяльність, яка розуміється як складна система взаємодії суб'єкта (активної людини) зі світом (суспільством), в процесі якої і формуються властивості особистості.

Процеси вторинної соціалізації, в даному випадку соціалізації освітньої, детерміновані попередньою первинною соціалізацією, і успішність освітньої соціалізації залежить як від первинної соціалізації, так і від психологічних властивостей особистості. Проведене дослідження здійснювалося в контексті цілісного розуміння особистості як єдності біологічних і соціальних факторів, на основі ідей Л. С. Виготського і С. Л. Рубінштейна, які вважали, що інтеріоризація соціального досвіду і

інформації про навколишній світ опосередковується індивідуально окресленим стилем.

Дослідження психологічної діагностики готовності до навчальної та професійної діяльності і, зокрема, придатності до її освоєння і подальшої практичної реалізації, тісно пов'язані з проблемами психології особистості. Багато дослідників відзначають, що саме в ситуаціях цілеспрямованої поведінки, характерних, в першу чергу, для навчальної та професійної діяльності, проявляються протиріччя між особистісними утвореннями і зовнішніми діяльними і соціальними чинниками, які виступають у ролі вимог до особистості як стимулів розвитку особистості, формування тих її рис і якостей, які найбільш адекватні конкретним формам поведінки і діяльності в освітній соціалізації та, в цілому, соціально-психологічній адаптації.

В психології склався підхід, орієнтований на цілісне розуміння особистості як єдності біологічних, психологічних і соціальних факторів. В основі – положення С. Л. Рубінштейна, згідно з яким формування психіки під впливом соціального досвіду відбувається опосередковано, переломлюючись через індивідуально окреслені внутрішні умови людини.

Методологічною основою досліджень індивідуально-психологічних особливостей особистості вважають теоретичні концепції системного, діяльносного та особистісного підходів до аналізу особистості в діяльності.

Індивідуально-типологічні властивості особистості в значній мірі детермінують якість професійної діяльності суб'єкта, є важливим її чинником, що впливає на готовність до навчально-професійної діяльності та навчально-професійну адаптацію, освітню соціалізацію. Інформація про особистісні особливості людини, що характеризують пізнавальну сферу як одну з найбільш професійно значущих характеристик, може, з одного боку, сприяти диференційованому підходу до оцінки професійних можливостей особистості, а з іншого – оцінці і прогнозу специфіки поведінкового реагування у складних ситуаціях.

Дослідження ґрунтується на теорії провідних тенденцій Л. М. Собчик, в якій індивідуально-типологічною ознакою є присутність на всіх рівнях особистості типологічного динамічного вектору. Провідна тенденція в руслі даної концепції є стійкою, стрижнвою якістю особистості, яка корінням уходить в тип вищої нервової діяльності, в конституціонально задані властивості нервової системи, і визначає індивідуальні властивості адаптаційних механізмів, стиль мислення, міжособистісної поведінки, силу мотивації і тип реакції на стрес.

Ці стійкі провідні індивідуально-особистісні тенденції впливають на формування більш високих рівнів особистості – соціальної спрямованості, ієрархії цінностей, свідомої мотивації, моральних орієнтирів. Інтегративним центром цього конструкту є самосвідомість, яка включає в себе усвідомлене "Я" у взаємодії соціальних відносин.

Згідно з Л. М. Собчик, індивідуальний стиль має такі підструктури особистості: мотиваційна сфера (мотиваційна направленість, мотиваційні стратегії); емоційні особливості (стиль переживання); когнітивний стиль (інтелектуальні здібності, способи осмислення та узагальнення, переробки та відтворення інформації); комунікативні властивості (індивідуальний стиль міжособистісної поведінки) [6].

В дослідженні були застосовані такі психодіагностичні методики:

- особистісний рівень – комп'ютерна версія ММРІ-СМІЛ (МБДО – "метод багатофакторного дослідження особистості");

- рівень інтелектуального розвитку і продуктивність інтелектуальної діяльності – Прогресивні матриці Равена;

- емоційний статус – Метод кольорових виборів М. Люшера.

Перелік методик, за якими проводилось дослідження охоплює основні структури (рівні) особистості:

- індивідуально-типологічні особливості – одержуємо багатофакторний портрет особистості, що включає спектр таких структурних компонентів, як мотиваційна направленість, самооцінка, стиль міжособистісної поведінки, статево-рольовий тип соціальної адаптації, риси характеру, тип реагування на стрес, психологічні захисні механізми, когнітивний стиль, фон настрою, ступінь адаптованості індивіда і можливий тип дезадаптації, наявність психічних відхилень, вираженість лідерських рис, схильність до суїциду, схильність до алкоголізму та ін., а також кількісні та якісні характеристики стійких професійно важливих якостей. Наявність в структурі методики шкал достовірності, що дозволяє визначити не тільки надійність результатів, а також установку обстежуваного на саму процедуру обстеження, дає можливість інтегрувати одержані дані через призму виявлених за допомогою шкал достовірності тенденцій до перебільшення наявних проблем або до зменшення їх актуальності [6, с. 91–92];

- когнітивна сфера особистості – рівень інтелектуального розвитку, здатність до навчованості при виконанні тесту, адже прогресивні матриці мають поступове ускладнення завдань по серіям та показник швидкості виконання абстрактно-логічних операцій, продуктивність інтелектуально-практичної діяльності;

- емоційна сфера – неусвідомлювані переживання, що пов'язані як з ситуативно обумовленим станом, так і з базовими індивідуально-типологічними особливостями [6, с. 249].

Результати проаналізовано математико-статистичними методами: проведено порівняння узагальнених профілів і рівнів інтелектуального розвитку вибірок абітурієнтів та одержано 5 факторів, які характеризують вибірку, що з необхідністю детермінує методичні рекомендації, відкриває можливість оптимізувати критерії висновку і прогнозу.

Означення факторів, що одержані в результаті факторного аналізу значень методик МБДО та Прогресивні матриці Равена:

Ф1 – конкордантність: збалансованість різноспрямованих тенденцій;

Ф2 – розвинуте почуття відповідальності, усвідомлене відчуття справедливості, емоційна напруженість;

Ф3 – висока мотивація досягнень, захопленість надцінною ідеєю самореалізації при залежності від значимого оточення;

Ф4 – рівень інтелектуального розвитку;

Ф5 – демонстрація відповідності критеріям референтної групи.

Поєднання різноспрямованих тенденцій є показником конкордантності (Л. М. Собчик) [6, с. 153], внутрішньоособистісної врівноваженості та адаптованості, адже тільки внутрішні протиріччя, які бачимо в зведеному профілі підвищенням шкал різних регістрів, досягають збалансованості особистості та є потенціалом в процесі навчальної, професійної та соціально-психологічної адаптації. Всі організовані структури підпорядковуються закону симетрії. Загальна симетрія є навіть там, де виявляється якась асиметричність, що надає будь-чому особливі риси. Якщо слідувати закономірностям симетрії, то кожній базовій властивості для здійснення гармонії та рівноваги відповідає властивість протилежного знака, кожній індивідуально-особистісної тенденції – антитенденція. Рівновага і стійкість – явища, що пов'язані з протистоянням полярних за своєю суттю тенденцій. Порушений в ту чи іншу сторону баланс створює умови для нестійкості у зв'язку з перевагою певної тенденції, що робить структуру особистості менш адаптивною. Ступінь дезадаптації залежить від того, наскільки виражена асиметрія полярно спрямованих особистісних тенденцій [6, с. 39–40]. Отже, чим більше діапазон різноспрямованих тенденцій та їх врівноваженість, тим більше можливостей для успішної освітньої соціалізації та соціально-психологічної адаптації.

Таким чином, успішність освітньої соціалізації залежить від соціальних та особистісних чинників. Дослідження проблеми психологічної діагностики готовності до навчально-професійної діяльності абітурієнтів, придатності до її освоєння та успішної адаптації в освітньому просторі тісно пов'язані з проблемами психології особистості, соціалізації особистості, освітньої соціалізації.

Список використаних джерел

Барко В. І. Професійний відбір кадрів до органів внутрішніх справ (психологічний аспект): Монографія / В. І. Барко. – К.: Ніка-Центр, 2002. – 296 с.

Бурлачук Л. Ф. Психодіагностика: учебник для вузов / Л. Ф. Бурлачук. – 2-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Питер. – 2009. – 384 с.
 Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М.: Смысл, Академия, 2005. – 352 с.
 Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості / С. Д. Максименко. – К.: ТОВ "КММ", 2006. – 240 с.
 Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
 Собчик Л. Н. Психология индивидуальности. Теория и практика психодиагностики / Л. Н. Собчик. – СПб.: Издательство "Речь", 2008. – 624 с.
 Шадриков В. Д. Проблемы системогенеза профессиональной деятельности / В. Д. Шадриков. – М.: Наука, 1982. – 185 с.

Надійшла до редколегії

Т. Хенкина
 Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков

ПСИХОДИАГНОСТИКА ГОТОВНОСТИ К УЧЕБНО-ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АБИТУРИЕНТОВ ВУЗОВ МВД И ФАКТОРЫ УСПЕШНОСТИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ

Психологическая диагностика готовности к учебно-профессиональной деятельности абитуриентов вузов МВД имеет научное и прикладное значение и решается методами и средствами многих отраслей психологии. Проблема успешности образовательной социализации – сочетание психологических характеристик личности и социальной составляющей.

Ключевые слова: учебно-профессиональная деятельность, образовательная социализация, психодиагностика

T. Khenkina
 Kharkiv National University of Internal affairs, Kharkiv

PSYCHODIAGNOSTIC OF PREPAREDNESS FOR TRAINING AND PROFESSIONAL ACTIVITIES OF POLICE ACADEMY APPLICANTS, AND FACTORS OF SUCCESSFUL EDUCATIONAL SOCIALIZATION

Psychological diagnosis preparedness training and professional students university MIA has scientific and practical importance and solved methods and means of many branches of psychology. The problem of success of educational socialization is a combination of psychological characteristics and social component.

Key words: educational and professional background, educational socialization, psychological testing.

ПЕДАГОГІКА

УКД 37.013

Л. Курило, канд. пед. наук, доц.
 Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків

НОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАЛЬНОЇ РОБОТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

В статті на основі використання архівних матеріалів, оригінальних дореволюційних історико-педагогічних видань здійснено спробу проаналізувати розробку та впровадження класичними університетами України у XIX – на початку XX ст. нових форм організаційної навчальної роботи, які мали чітко окреслене педагогічне спрямування.

Ключові слова: колоквиум, навчальна робота, семінар.

Крім активного використання у педагогічному процесі та у просвітницькій діяльності лекцій, поглибленні їх змісту та дидактичних вимог до них, класичними університетами України у XIX ст. було вироблено і впроваджено такі нові організаційні форми навчальної роботи, як: практичні і семінарські заняття, просемінарії, колоквиуми, спецсемінари, спецкурси, репетиції і співбесіди. Зазначені форми організації навчального процесу надавали йому педагогічної спрямованості.

Вивчення історико-педагогічної літератури дає підстави для висновку, про те, що кращі педагоги університетів України у XIX – на початку XX ст. творчо підходили до питання вибору і застосування організаційних форм і методів викладання. Вони вважали, що кожен із методів не може бути "універсальним" і повинен використовуватися в комплексі з іншими. Викладачі університетів наполегливо боролися за вдосконалення науково обґрунтованої педагогічної системи навчання у вищих навчальних закладах, утвердження в них курсової системи, яка з врахуванням історико-педагогічного досвіду виявилася найдоцільнішою.

Потрібно підкреслити, що важливою формою самостійного, поглибленого вивчення природничих та гуманітарних дисциплін в університетах підросійської України у процесі становлення вищої вітчизняної педагогічної освіти стали практичні заняття. Ординарний профе-

сор університету св. Володимира В. Іконников вказував на те, що практичні заняття з різних предметів, які викладались в університетах, вирости саме "на університетському ґрунті" [1]. Згідно циркулярів та розпоряджень Міністерства освіти, студенти зобов'язані були брати участь у практичних заняттях. На думку дореволюційних дослідників, значення практичних занять полягало у "вивченні тієї ж самої теорії науки, якій присвячені і лекції, але шляхом власної роботи розуму студента" [2]. Предметом практичних занять повинно було стати "вивчення та аналіз кращих наукових праць з відповідних галузей наукових знань" [3].

Треба зазначити, що у першій половині XIX ст. практичні заняття в університетах України ще не мали регулярного характеру. Проте практичні заняття на історико-філологічному факультеті Харківського університету були організовані вже у перші роки створення вищого навчального закладу. Як засвідчують історико-педагогічні видання, вони були проведені різними викладачами із "застосуванням наукових прийомів та методів" [4]. Зокрема, практичні заняття з педагогіки полягали в читанні студентами 3 та 4 курсів педагогічних лекцій. При виборі змісту лекцій проф. М. Лавровський ознайомлював студентів з кращими методами та засобами викладання, переважно в нижчих та середніх навчальних закладах, враховуючи досягнення сучасної педагогіки. З цією ж